

ინდური წარმოდგენები ადამიანის პიროვნების შესახებ
(ალან უოტსი; კარელ ვერნერი)

ბერიძე ვარდო
ფილოსოფიის დოქტორი,
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ფილოსოფიის დეპარტამენტის
ასოცირებული პროფესორი,
საქართველო, 6010. ბათუმი, ნინოშვილის ქ. 32/35
995577145426. vardo.beridze@bsu.edu.ge
<https://orcid.org/0009-0002-1095-3342>

აბსტრაქტი

პიროვნებისა და ადამიანისადმი ინტერესი ისეთივე ძველია, როგორც კაცობრიობის ისტორია. პიროვნების კონცეპტუალური მნიშვნელობა, გაგება და შესწავლა გლობალურია. პიროვნების ცნებასთან, მის სტრუქტურასთან დაკავშირებული საკითხები სხვადასხვა მეცნიერების კვლევისა და მსჯელობის საგანია. იგი წარმოადგენს ფილოსოფიის, ფსიქოლოგიის, ისტორიის, სოციალური და პოლიტიკური მეცნიერებების კვლევის სფეროს.

ძველ ინდოეთსა და ჩინეთში იბადება და ვითარდება ფილოსოფიური აზრი ადამიანის შესახებ. მის არსებით მახასიათებლად ითვლება ადამიანის შინაგანი ბუნების, მისი თავისუფლების ხარისხის, ცხოვრების მიზნისა და აზრის სრულყოფილებაზე ორიენტაციის აღება, მაკრო და მიკროკოსმოსის, ბუნებისა და ადამიანის თავდაპირველი ერთიანობისთვის ყურადღების გამახვილება.

ინდური მიდგომა პიროვნების გაგებისა გამორჩეული პერსპექტივის მატარებელია. იგი არსებითად განსხვავდება დასავლური ფილოსოფიური ტრადიციებისგან.

ალან უოტსი XX საუკუნის ბრიტანელი მწერალი და ფილოსოფოსი, რომელიც დასავლური აზროვნებისთვის ცნობილია, როგორც აღმოსავლური სიბრძნის ინტერპრეტატორი, თვლის, რომ ინდური საზოგადოება საინტერესო ჩვეულებისა და ტრადიციის მატარებელია. იგი წიგნში „აღმოსავლური სიბრძნე და თანამედროვეობა“ პიროვნებას განიხილავს, როგორც ყოველდღიურ ცხოვრებაში მიღებულ სოციალურ ან დრამატულ ნიღაბს და ცდილობს ამ გზით აჩვენოს პიროვნებისადმი ინდური მიდგომის განსაკუთრებულობა.

აღმოსავლეთმცოდნე, რელიგიის ფილოსოფიის მკვლევრის კარელ ვერნერის დაკვირვებითა და დასკვნით ადამიანის პიროვნების ბუნება ჯერ კიდევ გაუგებარია. მისი აზრით, პიროვნების გონივრული განმარტება ის არის, რომ იგი რთული სტრუქტურის და რთული დინამიური ფუნქციების შემცველია.

საბოლოოდ, ორივე მათგანის კვლევებიდან იკვეთება ერთი საერთო დასკვნა, რომ ყველაფრის მხარდამჭერი ძალა, რაც არსებობს ფენომენალურ დონეზე და მათ შორის პიროვნებისაც არის „ბრაჰმანი“. ბრაჰმანის მიხედვით კი, ადამიანი თავად განსაზღვრავს, ირჩევს გზას და საშუალებას თავისი სრულყოფილებისა და გადარჩენისთვის. მას არ შეუძლია სამყაროს შეცვლა, მას შეუძლია მხოლოდ თავისი თავის შეცვლა.

საკვანძო სიტყვები: ინდოეთის ცივილიზაცია; პიროვნება; ნიღაბი; ბრაჰმანი; ატმანი; ალან უოტსი; კარელ ვერნერი.

შესავალი

ინდური აზროვნების მიხედვით, პიროვნების გაგებისთვის აუცილებელია რამდენიმე ფუნდამენტური კონცეფციის ანალიზი, კერძოდ, შეხედულებები იმის შესახებ, თუ რა აყალიბებს ადამიანის ხასიათს, ქცევებს და თვითრეალიზაციის გზას. პირ-

ოვნების თეორია ღრმად არის ფესვგადგმული ძველ ინდურ ტექსტებსა და ტრადიციებში. ის აერთიანებს ფილოსოფიურ, სულიერ და ფსიქოლოგიურ ელემენტებს, უზრუნველყოფს ადამიანის ხასიათის ჰოლისტიკურ ხედვას, განიხილავს პიროვნებას, როგორც ინდივიდის ცხოვრების დინამიურ და განვითარებად ასპექტს. თანამედროვე ფილოსოფიური აზროვნების თვალსაზრისით, ინდური ტრადიცია სრულად აღიქვამს პიროვნების გაგებასთან დაკავშირებულ პრობლემის სირთულეს და წარმოადგენს პიროვნების თეორიებს, რომლებიც საჭიროებენ ყურადღების გამახვილებას პერსონალისტური ფილოსოფიის განვითარების კუთხით. ნაშრომი პრეტენზიას არ აცხადებს საკვლევი საკითხის სხვადასხვა ასპექტით კვლევაზე, აღნიშნული პრობლემა მდიდარი ტრადიციის მქონე ისტორიის მატარებელია.

მეთოდი

პირველწყაროსა და ტექსტზე მუშაობის მეთოდის გამოყენებით ნაშრომში ნაცადია მე-20 საუკუნის ბრიტანელი ფილოსოფოსის ალან უოტსისა და ჩეხი აღმოსავლეთმცოდნე, რელიგიის ფილოსოფიის მკვლევრის კარელ ვერნერის შეხედულებათა ანალიზი ადამიანის ბუნების პერსონალისტური გაგების თვალსაზრისით.

შედეგი

პირველწყაროსა და ტექსტებზე მუშაობის მეთოდის გამოყენებით ალან უოტსისა და კარელ ვერნერის ტექსტებზე დაყრდნობით, როგორც აღმოსავლეთმცოდნე ფილოსოფიის მკვლევრებისა, რომელთა შეხედულებები ეფუძნება უძველეს წარსულში შედგენილ ავტორთა წიგნებს იკვეთება, რომ აღმოსავლური სიბრძნე შეიცავს ისეთ უძველეს და გავლენიან მიდგომებს, რომლებიც დღემდე არსებობს მათ ცივილიზაციაში. ინდურ ფილოსოფიას შემოაქვს ისეთი უნიკალური მიდგომები ცხოვრების ზოგიერთ საკითხთან დაკავშირებით, რომლთაც დღესაც არ დაუკარგავთ აქტუალობა.

დისკუსია

ინდოეთის ცივილიზაცია უძველეს ცივილიზაციათაგანია. „თუ რაიმე ვიცით ამ ცივილიზაციის შესახებ, ჩვენს ცოდნას ისტ-

ორიული წყაროებიდან კი არ ვიღებთ (იმ დროს ისტორიოგრაფია ჯერ კიდევ არ არსებობდა), არამედ უმეტეს შემთხვევაში უცნობ ავტორების რელიგიური წიგნებიდან, რომელნიც შედგენილ იქმნენ უძველეს წარსულში“ (ჯორჯაძე, 1989: 586).

აღსანიშნავია, რომ კლასიკური ინდური ფილოსოფიური ტრადიციებისთვის მეტაფიზიკური დებატები ცალკეულ პიროვნების, სამყაროს ბუნებისა და მასში ჩვენი ადგილის შესახებ ერთ-ერთი უმთავრესი საკითხია. ეს დებატები ფოკუსირებულია პიროვნების არსზე, მე (ატმანზე) ან სულის სუბსტანციაზე. ინდურ ფილოსოფიურ და ფსიქოლოგიურ აზროვნებაში ტერმინი „პიროვნება“ არ გამოიყენება მკაცრი გაგებით, სამაგიეროდ წმინდა წერილებში მოხსენიებული „სვაბჰაავას“ ცნება მოიცავს პიროვნების ყველა ასპექტს⁴⁹ (5. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3830173/>).

კლასიკურ ინდურ ფილოსოფიურ სკოლებში ეკვივალენტური ტერმინის პოვნა, რომელიც სწორად ითარგმნება როგორც პიროვნება, შედარებით რთულია. ბუდისტურ ფილოსოფიაში „პუდგალას“ ცნება, რომელიც ფსიქოფიზიკურ კომპლექსს აღნიშნავდა, ითარგმნება როგორც პიროვნება. სანსკრიტში არსებობს რამდენიმე ტერმინი, მაგალითად, „ჯივა-ატმა“, „პურუშა“, „მანუსია“, რომლებიც ხშირად გამოიყენება პიროვნების აღსანიშნავად, მაგრამ ამ ტერმინებს ფართო მნიშვნელობა აქვთ და პირდაპირი მნიშვნელობით არ ვრცელდება პირებზე. კლასიკურ ინდურ ფილოსოფიაში პიროვნების ცნება იყო ცენტრალური ცნება (6. Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2022).

თანამედროვე შეხედულებების გათვალისწინებით ინდური მიდგომა პიროვნებისადმი მოიცავს შემდეგ გაგებას: კოლისტიკური გაგება, სულიერების ჩართვა, პიროვნების ტრანსფორმაცია, აიურვედას ჩართვა, უძველესი სიბრძნე თანამედროვე

---

⁴⁹ სვაბჰაავა: საკუთარი თავის არსი: სვაბჰაავას კონცეფცია აერთიანებს პიროვნების ბირთვს. იგი მოიცავს პურუშოტტამას (უზენაესი ჭეშმარიტება), მე-ს (ცნობიერება და „მე“-ს, რომელიც განვითარდა ადამიანის ცხოვრებაში) და ჯივას (უკვდავი სული წარსული და მომავალი ცხოვრების მეხსიერებით) გავლენას. სვაბჰაავას გაგება პირველი ნაბიჯია პიროვნების განვითარებაში. სვაბჰაავას კონცეფცია იხ. მითითებულ ბმულზე: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3830173/>

ცხოვრებისათვის, კულტურული და ინდივიდუალური ვარიაციის⁵⁰.

ნაშრომში ნაცადია ინდური ფილოსოფიის მკვლევრების ალან უოტსისა⁵¹ და კარელ ვერნერის⁵² შეხედულებათა ანალიზის გადმოცემა პიროვნების იდეის გაგებისა, ინდური პერსპექტივის გათვალისწინებით.

ალან უოტსი „აღმოსავლური სიბრძნისა და თანამედროვეობისადმი“ მიძღვნილ ლექციათა ციკლში „გახსენება“, ფოკუსირებას ახდენს აღმოსავლეთ ინდოეთის იდეაზე, კერძოდ იმაზე, რომ ჩვენ დაგვა ვიწყდა ვინ ან რა ვართ რეალურად და რომლის აღდგენასაც ვახდენთ საკუთარი თავის ინდივიდუალურ პიროვნებასთან იდენტიფიცირების გზით. უოტსის მიერ პიროვნება ან „პერსონა“ ასევე განიხილება, როგორც ყოველდღიურ ცხოვრებაში მიღებული სოციალური ან დრამატული ნიღაბი. აქვე შევნიშნავთ, რომ თეატრალური ნიღბის ცნება პირველად ცხოვრებას პლატონმა მიუსადაგა⁵³. უოტსი

---

⁵⁰ **ჰოლისტიკური გაგება:** აერთიანებს ფიზიკურ, ფსიქოლოგიურ და სულიერ განზომილებებს. ამ ყოვლისმომცველ შეხედულებას შეუძლია ინდივიდებს უხელმძღვანელოს საკუთარი თავის უფრო სრულყოფილი გაგებისკენ. **სულიერების ჩართვა:** მრავალი დასავლური მიდგომისგან განსხვავებით, რომლებიც ძირითადად ფსიქოლოგიურ ასპექტებზეა ფოკუსირებული, ინდური მიდგომა დიდ აქცენტს აკეთებს სულიერებაზე. ის აღიარებს ადამიანის სულიერი მოგზაურობის გავლენას მათ პიროვნებასა და ქცევაზე. **პიროვნების ტრანსფორმაცია:** ამ მიდგომის მიხედვით, ინდივიდებს შეუძლიათ თავიანთი პიროვნების გარდაქმნა შეგნებული ძალისხმევით, სულიერი პრაქტიკისა და თვითშემეცნების მეშვეობით. **აიურვედას ჩართვა:** ინდური მიდგომის სწავლებები, როგორცაა იოგა, მედიტაცია და აიურვედა, ძალიან აქტუალურია დღევანდელ სწრაფ სამყაროში. ისინი უზრუნველყოფენ პრაქტიკულ ინსტრუმენტებს პიროვნების კეთილდღეობის გასაუმჯობესებლად. **კულტურული და ინდივიდუალური ვარიაცია:** ეს მიდგომა აღიარებს, რომ პიროვნება შეიძლება განსხვავდებოდეს კულტურისა და ინდივიდუალური გამოცდილების მიხედვით. ის პატივს სცემს ადამიანის გამოცდილებისა და გამოხატვების მრავალფეროვნებას.

⁵¹ ალან უოტსი XX საუკუნის ბრიტანელი მწერალი და ფილოსოფოსი, დასავლური აზროვნებისთვის ცნობილია, როგორც აღმოსავლური სიბრძნის ინტერპრეტატორი.

⁵² კარელ ვერნერი (1925-2019) - ინდოლოგი, აღმოსავლეთმცოდნე, რელიგიის ფილოსოფიის მკვლევარი.

⁵³ გავრცელებული აზრის თანახმად, person -ის ცნება უკავშირდება ნიღბის ცნებას. ბერძნები „ნიღაბს“ უწოდებდნენ „პროსოპონს“. თანამედროვე სიტყვა ხმარებაში პერსონას უწოდებენ: გონიერ არსებას, თვითცნობიერ ინდივიდს, მიზანდასახული და თავისუფალი მოქმედების უნარის მქონე ადამიანს, ვინც საკუთარი მოქმედებისათვის პასუხისმგებელია. ფილოსოფიის ისტორიაში გვხვდება პერსონის ცნების სხვადასხვაგვარი განმ-

მსჯელობს ზოგადად ადამიანის მიერ საკუთარი თავის შეცნობის შესახებ. მისი აზრით, მიუხედავად იმისა, რომ „საკუთარი თავი ყველაზე ახლობელია ჩვენთვის, მაინც ძნელი დასანახი ვართ. ხანდახან ვივიწყებთ საკუთარ თავს“ (3. Watts, 1959). იგი მოგვითხრობს ძველ ამბავს ინდოელ მეფეზე, რომელიც ერთ დღეს დილით იღვიძებდა, საწოლისკენ მიბრუნდება, რათა სარკეში საკუთარი თავს შეხედოს. უოტსის გადმოცემით, ეს ძველი ბრინჯაოს სარკეები, ერთ მხარეს იყო გაპრიალებული, მეორე მხარეს კი, რაღაც დიზაინი ჰქონდა. მეფემ დილით დაღლილი თვალებით აიღო სარკე და არასწორ მხარეს გაიხედა და თქვა: „სად არის ჩემი თავი? მე ის დავკარგე!“ მან დაიბარა ყველა თავისი მოსამსახურეები და დაიწყო სირბილი მთელს ბინაში თავისი თავის საძებნელად. როცა მოსამსახურეები მივიდნენ, უთხრეს: „მაგრამ, თქვენო უდიდებულესობავ, მეფეო, იცოცხლეთ მარადიულად, ის ისევ თქვენს მხრებზეა. სარკის არასწორ მხარეს იყურებით“. უოტსის აზრით, ეს ამბავი მოთხრობილია, როგორც ილუსტრაცია იმისა, თუ რა არის, ბოლოს და ბოლოს, ინდური ფილოსოფიის უდიდესი თემა: გახსენება ან დამახსოვრება იმისა, რაც კაცობრიობას, როგორც ჩანს, დავიწყებული აქვს. როცა ინდურ ფილოსოფიაში ამბობენ, რომ ამ ყველაფრის მიზანი დავიწყებულის დამახსოვრება ან გახსენებაა, რა არის ეს? ეს ნიშნავს გავიხსენოთ ვინ ან რა ვართ სინამდვილეში. უოტსის დახასიათებით, ადამიანი თავდაპირველად მსახიობის ნიღაბია - იქნება ეს ჩვეულებრივი დრამატული სპექტაკლისთვის, თუ რიტუალური წარმოდგენისთვის. ბერძნულ-რომაულ სამყაროში ამ ნიღბებს, როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, პერსონას უწოდებდნენ. ძველ ნიღბებს, რომლებსაც ბერძნულ-რომაული სცენისთვის ამზადებდნენ, მეგაფონის ფორმის პირსახოცები ჰქონდათ საკმაოდ ფართო პირებით. პერსონას მიენიჭა ნიღბის სახელი. უოტსის შენიშვნით, ამ სიტყვის გამოყენება ჯერ კიდევ შემორჩენილია, როდესაც უყურებ პიესის

არტება. სიტყვა „პერსონა“ პირველად გამოიყენა **ტერტილიანემ**. მისი განმარტებით: „ღმერთი არის სუბსტანცია და სამ პიროვნება ერთად“. „პერსონა არის გონიერი ბუნების მქონე არსების განუყოფელი სუბსტანცია“ (**ბოეციუსი**). „პიროვნების შესახებ გაცილებით მეტს მასთან ერთი საათით თამაშისას გაიგებ, ვიდრე ერთი წლით საუბრისას“ (**პლატონი**). „პიროვნება ერთადერთი სინამდვილეა, რომელსაც შევიმეცნებთ და რომელსაც ერთდროულად შიგნიდან ვაშენებთ“ (**მუნეი**) (Грищанов, 2001: 224).

სათაურს და ხედავთ დრამატული პერსონების სიას, როგორცაა მაგალითად, „დრამის პიროვნებები“. თავდაპირველად ეს იყო იმ ნიღბების სია, რომელთა ტარებასაც აპირებდნენ მსახიობები და ამიტომ, არ არის უცნაური, რომ სიტყვა „ადამიანი“, რომელიც თავდაპირველად „ნიღაბს“ ნიშნავდა, ნიშნავდა იმას, რადაც ჩვენ რეალურად და ჭეშმარიტად ვგრძნობთ თავს - განმარტავს უოტსი.

უოტსი ადამიანის მოცემულ მდგომარეობას ერთგვარ დაბნეულობას ადარებს და ცდილობს გაარკვიოს, რეალურ ცხოვრებაშიც ძალიან ხომ არ ვართ დამოკიდებული და მიდრეკილნი დავაფიქსიროთ საკუთარი თავი გარკვეული როლებით? ამ კითხვაზე პასუხისთვის უოტსი იხსენებს ერთ-ერთ ასეთ ილუსტრაციას: როდესაც მიდიხარ წვეულებაზე და ხვდები უამრავ უცნობ ადამიანს, დიასახლისი გაგაცნობთ ერთმანეთს, ის ყოველთვის იძლევა მცირე მითითებას, რათა სხვა ადამიანმა შეძლოს თქვენი როლის იდენტიფიცირება. ის ამბობს: „ოჰ, მე მინდა, რომ მისტერ სმიტს შეხვდეთ. მისტერ სმიტი მხატვარია“. „მინდა, რომ მისტერ ჯონსს შეხვდეთ. მისტერ ჯონსი ბანკირია“. ასე რომ, მისტერ სმიტმა და მისტერ ჯონსმა იციან ვინ არიან ისინი. მაგრამ ის, რაც მათ იციან, არ არის ზუსტად ის, თუ ვინ არიან სინამდვილეში, მათ იციან რა როლებს ასრულებენ საზოგადოებაში და მათი როლების ცოდნით, მათ შეუძლიათ ერთმანეთთან საუბარი უპრობლემოდ. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, თქვენ გაქვთ საუბრის საწყისი წერტილი. ეს შეიძლება იყოს რაღაც ძალიან ტრივიალური, აღნიშნავს უოტსი, რადგან ამ როლის თამაშით თქვენ შეგიძლიათ მთლიანად დამალოთ საკუთარი თავი სხვა ადამიანებისგან.

ერთადერთი ადამიანები, აღნიშნავს უოტსი, რომლებსაც ნამდვილად არ სჭირდებათ ეს როლური გასაღებები ერთმანეთთან შესახვედრად, არიან ბავშვები. ბავშვს არ ეუხერხულება პირდაპირ გითხრას: „ოჰ, რა ლამაზი სახე გაქვს!“ ან, „სასაცილო ცხვირი ხომ არ გაქვს?“ მას შეუძლია პირდაპირ საუბარში შემოვიდეს ისე, რომ არ შეხვდეს თქვენს პიროვნებას, თქვენს ნიღაბს და ამიტომ, რა თქმა უნდა, დიდი ფილოსოფოსები და ბრძენები ყოველთვის აღფრთოვანებულნი იყვნენ ბავშვებით და ამ მხრივ ცდილობდნენ მათ მიბაძვას.

უოტსის დაკვირვებით, ინდურ საზოგადოებაში ადამიანების როლები არის ის, როგორსაც ჩვენ ახლა ვიცნობთ, როგორც მათ კასტებს. ინდური საზოგადოება შეიცავს საინტერესო ჩვეულებას, საინტერესო ტრადიციას. ეს არის ის, რომ როდესაც ადამიანი დამკვიდრდება თავის ამპლუაში დაახლოებით მისი ცხოვრების შუა პერიოდში, ის გადასცემს თავის პროფესიას, თავისი ბიზნესის ან მალაზიის მართვას ან რაც არ უნდა იყოს, თავის უფროს ვაჟს და ეუბნება: „ახლა შენ გააგრძელე“. ადამიანი, რომელიც თმობს თავის სამსახურს ან უარს ამბობს თავის როლზე, ხდება ის, რასაც ტყის ბინადარი ჰქვია. ის აქტიურ ცხოვრებას ტოვებს, იცვლის სახელს და თავის როლს თმობს. როგორც უოტსი აღნიშნავს, ამას ინდუისტურ ფილოსოფიაში ჰქვია განთავისუფლება, რომლის აღმნიშვნელი ტექნიკური ტერმინია „მოქშა“, რაც ნიშნავს „გახდი არავინ“. თქვენ უარს იტყვით თქვენს საიდენტიფიკაციო როლზე. თქვენ, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მიდიხართ, რომ იპოვოთ მთელი ცხოვრების დიდი კითხვა: ვინ ვარ ამ ნიღბების მიღმა, ამ ნაწილებს მიღმა, რომლებსაც მე ვთამაშობ ცხოვრებაში, ვინ ვარ მე სინამდვილეში? ახლა ხშირად ვსაუბრობთ საკუთარი თავის პოვნაზე. ჩვენ ხშირად ვსაუბრობთ იმაზე, რომ ვიპოვოთ საკუთარი თავი სამუშაოსთან მიმართებაში: ვაკეთებ თუ არა იმ საქმეს, რომლისთვისაც ნამდვილად ვარ შესაფერისი? ვარ თუ არა დაქორწინებული იმ ადამიანზე, რომელიც ნამდვილად მაწყობს? ვცხოვრობ სამყაროს იმ ნაწილში, რომელიც ნამდვილად უხდება ჩემს ბუნებას?

მაგრამ ეს თავისთავად ბადებს კითხვას - რა არის ადამიანის ფუნდამენტური ბუნება? და თუ ამ კითხვას ყურადღებით დააკვირდებით, აღნიშნავს უოტსი, მაშინ თქვენ იწყებთ ნიღბების ან ტყავის მოცილებას, იყურებით უფრო და უფრო ღრმად, სანამ არ მიაღწევთ საბოლოო თავსატეხს: რა არის ამ ყველაფრის უკან, რაც არის ჩემი ცნობიერების საფუძველი? მართლა რა ვარ? უოტსი ფიქრობს, რომ ინდუისტურ ფილოსოფიაში ამ კითხვაზე პასუხი ყოველთვის არის: მსოფლიოს მრავალი ნიღბის მიღმა - იქნება ეს ადამიანების ნიღბები, ცხოველების ნიღბები, მცენარეები, ვარსკვლავები თუ მთები - არის ერთი **მსახიობი**, სამყაროს უხენაესი მე, რომელსაც **ბრაჰმანი** ჰქვია. ბრაჰმანი (პიროვნული ფორმით ბრაჰმა) არის სახ-

ელი, რომელიც ამგვარად ენიჭება ერთ მსახიობს, რომელიც ასრულებს ყველა სხვადასხვა პერსონას, ან ნაწილს. ადამიანში ყველაზე ღრმა „მე“-ს, ჰქვია ატმანი⁵⁴. ინდური ფილოსოფიის დიდი ფორმულაა: **ატმანი ბრაჰმანია**. ის, რაც შენ ხარ, ფუნდამენტურად არის ბრაჰმანი. თქვენ აღარ ხართ მხოლოდ ფრაგმენტული ინდივიდი. ამრიგად, თუ დავუბრუნდებით უოტსის მიერ დასმულ კითხვას, რა არის ადამიანის ფუნდამენტური ბუნება? ინდური იდეის მიხედვით - ეს ბრაჰმანია.

ყოველივე ამის გაცნობიერების შემდეგ, უოტსი გვიხსნის მოცემული მდგომარეობის არსს და აღნიშნავს: ეს არ ნიშნავს იმას, რომ შენ სცილდები ადამიანურ ემოციებს, რომ აღარ გეშინია, აღარ ხარ სევდიანი, აღარ გიყვარდეს სხვა ადამიანები, რადგან ხედავ, რომ ეს ყველაფერი ერთია და ამიტომ არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს. ეს ასე არ არის. აქ უოტსი იშველიებს ბუდიზმს და აღნიშნავს: „ბუდიზმში ამბობენ, რომ ჩვენი მიზანია არა ქვის ბუდას გაკეთება, არამედ ცოცხალი ბუდა. ქვის ბუდა არის სიმბოლო იმისა, რასაც შეიძლება ვუწოდოთ ულტრა სტოიკოსი: ადამიანი, რომელიც ისე თრგუნავს თავის შიშებსა და ემოციებს, რომ აღარაფერი დარჩა. ეს არ ნიშნავს ამას. ეს იმას ნიშნავს, რომ აღარ გეშინია შიშის, აღარ გეშინია მწუხარების, ტკივილის, შეგრძნების. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, თქვენ აღარ გეშინიათ ცხოვრებაში სრული ხალისით შესვლის“. ამით უოტსი გვეუბნება, რომ ინდური იდეის მიხედვით, ჩვენ ადამიანები ამ ცხოვრებაში არ ვართ მარტო (არ გულისხმობს ერთეულ ინდივიდს), რომ ჩვენი ყველა ემოციის უკან დგას მფარველი. ამ აზრის დასადასტურებლად უოტსის მოჰყავს ჩინელი ბუდისტი ოსტატის მაგალითი, რომელსაც მისმა ერთ-ერთმა მოწაფემ დაუსვა კითხვა: „რა არის ტაო?“ ტაო ნიშნავს „ბუნების გზას“ ერთი გაგებით. მას თითქმის იგივე მნიშვნელობა აქვს, რაც ბრაჰმანს. ეს არის ერთი და იგივე რეალობა, რომელიც საფუძვლად უდევს მთელ სამყაროს. ასევე, ტაო ნიშნავს „ცხოვრების წესს“, „ქცევის გზას“. ამიტომ ორივე

---

⁵⁴ სანსკრიტული ტერმინი „ატმანი“, რომელიც სწორად ითარგმნება როგორც თვით, ნიშნავს იმას, რაც არ უნდა იყოს ცალკეული ადამიანის არსი (მანუსია) ან ფსიქოფიზიკური კომპლექსი (პუდგალა), რომელიც მოიცავს გონებას, სხეულს და გრძნობის ორგანოებს.

მნიშვნელობა ჩართული იყო მის კითხვაში. რა არის საბოლოო რეალობა? რა არის ქცევის გზა, რომლითაც ადამიანი შეესაბამება მას? და მასწავლებელმა მას ორი სიტყვით უპასუხა: „იარე“. უოტსი ამ მდგომარეობას ადარებს პოლიციელს, როდესაც ის ქუჩაში ხალხში გამოდის და ამბობს: „განაგრძე მოძრაობა, განაგრძე მოძრაობა!“ მისი აზრით, ყოველივე ამის შემდეგ, ამ გაგებით მოძრაობის შენარჩუნება ნიშნავს სიცოცხლის შენარჩუნებას და არა მის დაბლოკვას (უოტსი, 2016: 75).

უოტსს მოჰყავს კიდევ ერთი საინტერესო ილუსტრაცია - ბურთის მოძრაობა ნაკადულზე. წარმოიდგინეთ პინგ-პონგის ბურთი წყალზე: ბურთი აგრძელებს ცეკვას, ცეკვას, ცეკვას და ის არასოდეს არ არის დაჭაობებული. ის არასოდეს წყვეტს მოძრაობას. ის ყოველთვის მყისიერად რეაგირებს წყლის მოძრაობაზე. უოტსი იხსენებს ანდაზას: „ვინც ყოყმანობს, დაკარგულია“. ყოყმანში ბუდისტური აზროვნება გულისხმობს მიჯაჭვულობას ცუდი გაგებით, სამყაროსადმი ბოროტი მიჯაჭვულობის გაგებით. ეს არ ნიშნავს სიყვარულს. ეს არ ნიშნავს სიხარულს. ეს ნიშნავს სიყვარულის ბლოკირებას, მწუხარებას, შიშის დაბლოკვას. ეს ის მიჯაჭვულობაა, საიდანაც ბრძენი აპირებს განთავისუფლებას (უოტსი, 2016: 98).

უოტსის შეხედულებებში ნათლად იკვეთება იმის გაგება, თუ როგორი იქნებოდა მთელი სამყაროს ერთიანობად განცდა და საკუთარი თავი, როგორც ამ ერთობაში ჩართული. მას ამ იდეის წარმოსახვაში დაეხმარა ინდუისტური შეხედულება სამყაროზე, რომელიც დრამატულია და სამყაროს უყურებს, როგორც სპექტაკლს, განსხვავებით დასავლური ხედვისაგან, რომელიც სამყაროს უყურებს, როგორც კონსტრუქციას. ინდუისტური შეხედულების მიხედვით, **ბრაჰმანი, მე**, თავის თავთან დამალვას თამაშობს. ასე რომ, აქ თითოეული ჩვენგანი - ინდუისტების აზრით - ღვთაებაა, რომელიც განზრახ იკარგება „გასართობად“. უოტსის დასკვნით, ეს არის ძირითადი იდეა, რომელიც ერთდროულად სიმარტივისა და ელევანტურობის მატარებელია.

პიროვნებისადმი ძველი ინდური პრინციპებისადმი თანამედროვე შეხედულებების გათვალისწინებით სავარაუდოდ იკვეთება, რომ უოტსი მიმართავს პიროვნების ჰოლისტიკური, ტრანსფორ-

მაციისა და სულიერების ჩართვის გაგებას. ამასთან, უოტსის კვლევებში კარგად ჩანს აგრეთვე იმ იდეის მიგნება, იმ უპირველესი საზრუნავის პოვნა, რომელიც ძველ ინდოეთში ფილოსოფოსთა უმეტესობაში აღძრავდა ინტერესს, ეპოვათ საუკეთესო გზა, რომელიც ცალკეულ ადამიანებს დაეხმარებოდა ტანჯვისგან განთავისუფლებაში ან სულ მცირე უკეთესი ცხოვრების მიღწევაში ამ და მომავალ ცხოვრებაში.

უოტსის შეხედულებას პიროვნების ინდური გაგების თვალსაზრისით ამყარებს და მსგავსს დასკვნებს აკეთებს XX საუკუნის ჩეხი ინდოლოგი, რელიგიის ფილოსოფიის მკვლევარი კარელ ვერნერი. კარელ ვერნერის დაკვირვებით, ადამიანის პიროვნების ზოგიერთი მახასიათებელი, როგორცაა მისი სირთულე, უწყვეტობა და პიროვნული იდენტობის განცდა ადამიანის ცხოვრების ცვალებად ფაზაში ბავშვობიდან სიბერემდე, ადამიანს მუდმივი გამოწვევის წინაშე აყენებს, რასაც ფილოსოფოსები და ფსიქოლოგები ვერ უგულუბელყოფენ, მიუხედავად იმისა, რომ ზოგადი კონსენსუსი მიღწეულია. ადამიანის პიროვნების ბუნება ჯერ კიდევ გაუგებარია. თუმცა ერთი რამ, აცხადებს ვერნერი, როგორც ჩანს აღიარებულია, კერძოდ ის, რომ პიროვნება არის რთული სტრუქტურა, იგი სხვადასხვა დინამიკური ფუნქციების მატარებელია (4. Verner, 1996).

კარელ ვერნერი საუბრობს ბრაჰმანის მნიშვნელობაზე და აღნიშნავს, რომ ბრაჰმანის უშუალო შეცნობა ადამიანს უკვდავს ხდის. ბრაჰმანის შეცნობა და უკვდავება შეიძლება გავიგოთ, როგორც შეგნებულად არსებობა (როგორც სრულყოფილ პიროვნებად) ბრაჰმანთან შერწყმის გარეშე. მას მოჰყავს მაგალითი: ბრძენ იაჯნავალკიას ეკითხებიან საჯარო განხილვისას, რა რჩება, როდესაც ადამიანი კვდება. მისი პასუხია: „სახელი, რადგან სახელი უსასრულოა, უსასრულო ყველა ღმერთია“. „სახელი“ აღნიშნავს ამ უნივერსალური ღვთაებრივი შემადგენლობის სტრუქტურულ კონფიგურაციას, რომლებიც ქმნიან პიროვნების ინდივიდუალურ ხასიათს და ის შეესაბამება ვედური ტანუს ფართო მნიშვნელობას. კვლევაში კარელ ვერნერი ასკვნის, რომ ყველაფრის მხარდამჭერი ძალა, რაც არსებობს ფენომენალურ დონეზე და, შესაბამისად, პიროვნებისაც არის ბრაჰმანი. ეს ასე დადგინდა სამყაროს ღვთაებრივი არსის და წყაროს

ძიების პროცესში და გაიგივდა ატმანთან, რომელიც თავის მხრივ მოიძებნა ზოგადად ცხოვრებისა და ცალკეული არსებების არსის ძიების პროცესში. მისი აზრით, არსების ან პიროვნების ცნება არის ხიდი განთავისუფლების სტატუსის გასაგებად.

ფილოსოფიისა და რელიგიური აზროვნების ისტორიიდან გამომდინარე, ინდური ტრადიცია თავისი განვითარების ადრეულ ეტაპზე აცნობიერებდა იმ ფაქტს, რომ ადამიანის პიროვნება, თანამედროვე ტერმინებით გამოიხატება. კარელ ვერნერი ხედავს ერთგვარ მსგავსებას პიროვნების ინდურ გაგებასა და ექსისტენციალიზმს შორის იმ მითითებით, რომ არსებობა წინ უსწრებს არსებას.

ალან უოტსისა და კარელ ვერნერის კვლევებიდან იკვეთება, რომ პერსონალისტური ფილოსოფიის საფუძვლის პოვნა შესაძლებელია აღმოსავლური აზროვნების წარმოშობისა და განვითარების საწყისი ეტაპიდანვე. მათი თქმით, აღმოსავლელი მოაზროვნეები მართალია არ გამოირიცხავენ და არ უარყოფენ ადამიანის, პიროვნებისა და ინდივიდის ერთიანობას, მაგრამ ამ ერთიანობის მიზეზსა და საფუძვლეს ხედავენ მხოლოდ და მხოლოდ „ბრაჰმანში“, ადამიანს აღიქვამენ სამყაროს მთლიანობის ნაწილად და არა თავისთავად არსებულ არსებას.

ზემოთქმულის შეჯამებით უნდა ითქვას, რომ ადამიანის თვითშემეცნებისა და თვითგანხორციელების გზების ძიება ფილოსოფიური აზროვნების ერთგვარი ბირთვია. ყოველი ეპოქა თავისებურად სვამდა და ხან ოპტიმისტურად, ხან კი პესიმისტურად წყვეტდა პიროვნების თვითრეალიზაციის, მისი ცხოვრების საზრისის საკითხს. იგი დღევანდელი აქტუალური საკითხია, რაც იმის მიმანიშნებელია, რომ თანამედროვე ადამიანს გაუძნელდა თავისი მდგომარეობის გაგება, საკუთარი ადგილის განსაზღვრა და ცხოვრების შინაარსიანად წარმართვა. ტრადიციული ფილოსოფია ადამიანს და შესაბამისად პიროვნებას განიხილავდა ტრანსცენდენტურთან, მეტაფიზიკურ ღირებულებებთან მიმართებაში და ამავე ჭრილში განიხილებოდა მისი მიმართება და დამოკიდებულება ექსისტენციურ (სიკვდილ-სიცოცხლის, მარტოობის, თავისუფლების და სხვ.) საკითხებთან მიმართებაში. თანამედროვე ადამიანი გარდამავალია ტრადიციულ ღირებულებათა გაუფასურებასა და ახალ ღირებულებას

დაფუძნებას შორის. ტრანსცენდენტურისგან განთავისუფლებული ეძებს თავისი არსობრივი შესაძლებლობებისა და პიროვნებამდე ამაღლების გზებს. ალან უოტსისა და კარელ ვერნერის კვლები სწორედ ამ რთული მდგომარეობიდან გამოსვლის გზებს გვთავაზობს მათთვის, ვისთვისაც ყურადსაღებია აღმოსავლური სწავლების გზით პიროვნების ყოფიერების წესის გაუმჯობესება.

დასკვნა

ინდური მიდგომა პიროვნებისადმი არის უძველესი სიბრძნის საგანძური, რომელიც გთავაზობს უნიკალურ პერსპექტივას პიროვნების განვითარებასა და თვითრეალიზაციაზე. მისი აქტუალობა თანამედროვე დროში მოწმობს მის მუდმივ შეხედულებებსა და პრაქტიკულ გამოყენებას მათთვის, ვინც ცდილობს გააუმჯობესოს თავისი პიროვნება და იცხოვროს უფრო დაბალანსებულად და კოორდინირებულად. აღმოსავლურ სწავლებებში არსებობს სხვადასხვა მეთოდები, მათ შორის ინდურ სწავლებაში იოგა, რომლის გამოყენებით ადამიანს შეუძლია შეცვალოს თავისი პიროვნება ცხოვრების ნებისმიერ მომენტში. ჩინეთში ზენის სწავლების მეთოდი, რომელიც შთააგონებს ადამიანს, რომ ჩვენ არ შეგძლიათ მთელი ცხოვრებისეული სიტუაციის გაკონტროლება. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ჩვენ არ შეგძლიათ საკუთარი თავის ფლობა ფუნდამენტურად. ამიტომ, ამ და მსგავსი მოძღვრებების მიხედვით, ადამიანს თავისთავად უჩნდება ლტოლვა მიღმისეული სამყაროს შეცნობისა, პლატონის სიტყვებით „იდების სამყაროს“, კანტის სიტყვებით „ნოუმენების სამყაროს“. თუ ადამიანი მიეცემა აწმყოთი თვითკმაყოფილებას და თავს მიაწვდის შეუცნობელის შეცნობის სურვილს, მაშინ ადამიანთა სამყარო დაემსგავსება ერთგვარ უდაბნოს, სიცოცხლე კი უნაყოფო არარაობას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ჯორჯაძე, არჩილ. (1989). *წერილები*. გამომცემლობა: „მერანი“. თბილისი.

- უოტსი, ალან. (2016). „ადმოსავლური სიბრძნე და თანამედროვეობა“. თარგმანი ლევან თურმანაულის. გამომცემლობა „დიოგენე“. თბილისი.
- Alan, Watts. (1959). *Recollection. Eastern wisdom and modern live.* (Episode 7). Text sourced from <https://www.organism.Earth /library/document/eastern-wisdom-7>. მოძიებულია: 12.01.2024.
- Karel, Werner. (1996). *Indian conceptions of human personality. Text sourced from.* <https://www.academia.edu/19561855/Indianconceptions-of-humanpersonality>. მოძიებულია:15.12.2023.
- Concept of personality: Indian perspective.* <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3830173/>. მოძიებულია: 13.11.2023.
- Stanford Encyclopedia of Philosophy: Personhood in Classical Indian Philosophy* First published Mon Jan 3, 2022 ob. <https://plato.stanford.edu/entries/personhood-india/> მოძიებულია:14.11.2023.
- Грицанов, А. А. (2001). *Всемирная философская энциклопедия.* Москва.